

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry
Rautatieläisenkatu 6
00520 Helsinki
www.tpy.fi
Reetta Pietikäinen,
tieto- ja laatujohtaja

OPH-2725-2017

22.12.2017

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry:n lausunto Opetushallitukselle kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalvelujen erikoisammattitutkinnon perusteen luonnoksesta

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry (TPY) pitää uuteen kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalvelujen erikoisammattitutkintoon liittyvän erikoisammattitutkinnon perusteen uudistamista ja kehittämistä tarpeellisena. Aiempaa laajalaisempien, yksilöllisempien ja joustavampien tutkintojen muodostaminen, päällekkäisyyksien välttäminen sekä työelämässä ilmenevien osaamistarpeiden painottaminen on tarkoituksenmukaista. Käynnissä olevat merkittävät yhteiskunnalliset uudistukset ovat entisestään lisänneet osaamisvaateita ja koulutuksen kehittämistarpeita.

Valtakunnallinen työpajayhdistys tarkastelee lausunnossaan uuden erikoisammattitutkinnon perustetta työpajojen asiakaskunnan tarpeisiin vastaamisen ja työpajoilla toteutettavan valmennustyön näkökulmasta. Lausunnossa keskitytään erityisesti työvalmennuksen osaamisalaan. Uuden erikoisammattitutkinnon perustetta peilataan nykyisestä työvalmennuksen erikoisammattitutkinnosta työpajakentällä saatuihin kokemuksiin, sillä työpajatoiminnan näkökulmasta niissä on samoja haasteita ja kehittämistarpeita. TPY on toteuttanut jäsenistöilleen kyselyn erikoisammattitutkinnon perusteen uudistamisesta ja haastatellut työpajatoiminnan aluekoordinaattoreita. Saadut vastaukset on huomioitu lausunnossa.

Työpajoilla toteutettavan valmennustyön ja etenkin työpajojen työvalmennuksen näkökulmasta uuden kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalveluiden erikoisammattitutkinnon sisältö on laaja, mutta painotukset ja kohdennukset eivät täysin vastaa työpajojen käytännön työn tarpeita. Uusi erikoisammattitutkinto mahdollistaa entistä kattavamman tietopohjan ja syventää työpajavalmentajien palvelujärjestelmään ja laajempaan palveluprosessiin liittyvää tietoutta ja osaamista. On hyvä, että tutkinnon osia on yhdistetty ja kaikille pakollinen tutkinnon osa muodostaa aiempaa kattavamman kokonaisuuden. Uudessa työvalmennuksen osaamisalassa nykyisen tutkinnon sisältöjä on tiivistetty ja jätetty pois valinnaisia osia, jotka eivät käytännön työn kannalta ole olleet niin olennaisia. Hyvää on myös, että ammattitaidon osoittamiseen (näytöt) liittyneitä päällekkäisyyksiä on vähennetty yhdistelemällä sisältöjä laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Työpajakentän näkökulmasta kaikille pakollisen tutkinnon osan painoarvoa voisi kuitenkin vähentää ja osaamisalakohtaisia osioita puolestaan laajentaa. Kunkin osaamisalan hallitseminen edellyttää vahvaa erityisosaamista. Työpajatoiminnan näkökulmasta uuden kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalveluiden erikoisammattitutkinnon ja työvalmennuksen osaamisalan sisältöjen selkeimmät kehittämistarpeet liittyvät ennen kaikkea käytännön ohjaustyön sisältöjen vahvistamiseen.

Vuonna 2016 työpajoilla työskenteli yhteensä 2 065 ammattilaista, heistä työvalmentajana työskenteli 904 ja yksilövalmentajana 426 henkilöä. Etsivinä nuorisotyöntekijöinä työskenteli 125 henkilöä ja lisäksi johto-, kehittämis- ja suunnittelutehtävissä tai muissa hallintotehtävissä yhteensä 332 henkilöä. 44 prosentilla työpajojen

henkilöstöstä oli korkeakoulututkinto. Yksilövalmentajista 70 prosentilla oli korkeakoulututkinto, ja johto-, kehittämis- ja suunnittelutehtävissä työskentelevillä korkeakoulututkinto oli 75 prosentilla. Työvalmentajien pääasiallinen koulutus oli puolestaan toisen asteen ammatillinen tutkinto (67 %). (OKM/AVI, Valtakunnallinen työpajakysely 2016.) Koulutustaustaan suhteutettuna selkeimmät ammatillisen osaamisen vahvistamistarpeet ovat työpajatoiminnan suurimmalla ammattiryhmällä, työvalmentajilla. Nämä tarpeet liittyvät erityisesti valmennus-, ohjaus- ja kasvatusosaamiseen sekä pedagogiseen osaamiseen.

Erikoisammattitutkinnon työelämävastaavuus työpajakentällä riippuu toisaalta niin tutkintoa suorittavan taustakoulutuksesta ja työkokemuksesta kuin hänen tehtävänkuvastaan. Toisaalta haasteet työelämävastaavuudessa juontuvat jo käytetyistä käsitteistä (työvalmennus, yksilövalmennus ja työhönvalmennus) ja ristiriitaisuuksista, jotka liittyvät niitä vastaaviin tehtävänkuviiin. Valtakunnallisen työpajayhdistyksen määritelmän ja työpajakentällä vakiintuneen käytännön mukaan työpajoilla toteutettava työvalmennus tukee osaamisen vahvistamista ammatillisissa taidoissa ja yleisissä työelämätaidoissa. Kyse on tekemällä oppimisesta ja työkyvyn vahvistamisesta. Työpajoilla toteutettava yksilövalmennus puolestaan tukee valmentautujan elämäntilannetta kokonaisvaltaisesti. Valmentautujalle tarjotaan monialaista tukea toimintakyvyn ja arjen taitojen vahvistamiseksi sekä jatkokoulujen löytämiseksi. Työpajatoiminnassa työhönvalmennuksella tarkoitetaan vahvassa työelämäyhteistyössä toteutettavaa valmennusta, jossa tukea tarjotaan sekä valmentautujalle että työnantajalle. Olennainen osa valmennusprosessia on valmentautujan sijoittuminen muuhun työympäristöön kuin työpajalle.

Työpajakentän näkökulmasta niin uuden kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalvelujen erikoisammattitutkinnon työvalmennuksen osaamisalan kuin nykyisen työvalmennuksen erikoisammattitutkinnon painopiste on yksilövalmennuksessa ja työhönvalmennuksessa, ei niinkään työvalmennuksessa. Valtakunnallisen työpajayhdistyksen näkemyksen mukaan osuvampi osaamisalan nimi voisi näin olla työ- ja yksilövalmennuksen osaamisala. Kyseessä oleva erikoisammattitutkintokoulutus vastaa ja on vastannut työpajakentällä ennen kaikkea yksilövalmentajien osaamisen vahvistamisen tarpeisiin ja heidän tehtävänkuviiinsa, mutta se ei vastaa riittävästi työvalmentajien osaamisvaateisiin ja tehtävänkuviiin. Osaamisalan nimeä mukailleen Valtakunnallinen työpajayhdistys pitää parempana tutkintonimikkeenä vastaavasti työ- ja yksilövalmentajaa. Valtakunnallisen työpajayhdistyksen mielestä työvalmennuksen olisi tullut näkyä myös koko uuden kuntoutus-, tuki- ja ohjauspalvelujen erikoisammattitutkinnon nimessä, jolloin se olisi esimerkiksi kuntoutus-, valmennus- ja ohjauspalvelujen erikoisammattitutkinto.

Työpajojen asiakaskunnan elämäntilanteet ja tuen tarpeet ovat muuttuneet yhä moninaisemmiksi ja haasteellisemmiksi: monen elämään kytkeytyy erilaisia mielenterveyteen, päihteisiin, oppimiseen ja sosiaalisiin taitoihin liittyviä ongelmia. Haastava kohderyhmä edellyttää valmennushenkilöstöltä paitsi laaja-alaista palvelujärjestelmän tuntemusta myös kokonaisvaltaista ohjauksellista osaamista. Työpajakentän näkökulmasta ohjauksellisuuden ja ohjausmenetelmiin liittyvien koulutussisältöjen suppeus on ollut nykyisen työvalmennuksen erikoisammattitutkinnon puute, ja tämä epäkohta on sama myös uudessa erikoisammattitutkinnossa ja työvalmennuksen osaamisalassa.

Vastatakseen asiakaskunnan moninaiisiin tukitarpeisiin työpajojen valmentajat, erityisesti työvalmentajat, tarvitsevat ennen kaikkea ohjauksellisen työotteen ja pedagogisten taitojensa vahvistamista sekä konkreettisia työkaluja arjen ohjaustyöhön. Kyse on tarpeesta vahvistaa heikossa työmarkkina-asemassa olevien ja monialaista tukea tarvitsevien kanssa työskentelevän valmennushenkilöstön pedagogisia valmiuksia.

Uuden erikoisammattitutkinnon työvalmennuksen osaamisalan sisällöt on tarpeen tuoda lähemmäksi työvalmennuksen arjessa keskiössä olevaa asiakkaan kohtaamista: osaamisen lisäämistä tarvitaan vuoro-vaikutteisuuden ja dialogisuuden vahvistamiseen sekä ohjaukseen ja sen menetelmiin. Työvalmennuksen osaamisalan

sisällöissä tulisi olla vahvana ohjauksen ja erityispedagogiikan perusteet sekä erilaiset oppimiskäsitykset ja pedagogiset lähestymistavat. Niissä tulisi näkyä myös tekemällä oppiminen, kokemuksellinen oppiminen ja yhteistoiminnallinen oppiminen sekä henkilökohtaistaminen ja mukauttaminen. Nämä ovat kokonaisuuksia, joissa on tällä hetkellä selkeimpiä osaamisvajeita, ja jotka vastaavasti parhaiten tukisivat työvalmentajia heidän käytännön valmennustyössään työpajoilla.

Valtakunnallinen työpajayhdistys näkee, että työvalmennuksen osaamisalan sisällä omana tutkinnon osana (esim. 10 osp) tulisi olla Valmennuksen menetelmäopinnot, jotka vahvistaisivat pedagogisia valmiuksia ja ohjaustyön osaamista. Työpajojen työvalmentajat voisivat tarvittaessa suorittaa tämän tutkinnon osan, ja näin koulutus tukisi tehokkaasti työvalmentajia heidän arkityössään, valmentautujien kohtaamisessa.

Työpajakentän näkökulmasta työvalmennuksen osaamisalan sisällä tulisi myös olla vahvemmin oppimisympäristöajattelun vahvistaminen, osaamisen kertymisen arviointi ja tunnistaminen non-formaalissa oppimisympäristössä sekä yhteistyö koulutuksen järjestäjien kanssa osaamisen tunnustamisen tukemisessa. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustamisen tukeminen vahvistavat valmennustyön vaikuttavuutta ja edistävät koulutukseen ja työmarkkinoille sijoittumista.

Valtakunnallinen työpajayhdistys ry (TPY) on järjestö, joka edustaa yli 250 työpajaorganisaatiota Suomessa. Suurin osa yhdistyksen jäsenistä on kunnallisia (n. 70 %). Lisäksi työpajatoimintaa toteutetaan mm. yhdistyksissä, säätiöiden ylläpitämissä sosiaalisen työllistämisen yksiköissä sekä koulutuskuntayhtymien ylläpitämissä työpajoissa. Työpajatoimintaan osallistuu vuosittain yli 25 000 valmentautujaa, joista noin 15 000 on alle 29-vuotiaita nuoria.